

نسبت جهانی شدن و هویت اجتماعی (مطالعه موردی: جوانان شهر آبدانان)

جابر مولایی^۱

یارمحمد قاسمی^۲

مهری مرادخانی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۳/۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۳/۲۹

جهانی شدن، پدیده‌ای است که در چند دهه گذشته جامعه جهانی را با شدت و ضعفی متفاوت تحت تأثیر خود قرار داده است. تأثیر این فرآیند می‌تواند موجب دگرگونی در فرآیند تولید و بازتولید هویت اجتماعی جوانان شود. بنابراین، هدف از این پژوهش، بررسی تأثیر ابعاد جهانی شدن بر هویت اجتماعی جوانان شهر آبدانان است. جهت تبیین این مسئله، نظریه گیدنز مورد استفاده قرار گرفته است. پژوهش حاضر یک مطالعه مقطعی به شیوه پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر آبدانان است. روش نمونه‌گیری مورد استفاده، خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. نمونه آماری بالغ بر ۴۰۰ نفر است. داده‌ها بر اساس پرسش‌نامه جمع‌آوری شدند و به کمک نرم‌افزارهای آماری *spss* و *Smart-pls* مورد تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق نشان داد که هویت اجتماعی در بین پسران و دختران متفاوت است و بین میزان بازانديشي، از جاکندگی، استفاده از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، نحوه مدیریت بدن و میزان تغییر شکل صمیمیت با هویت اجتماعی جوانان رابطه معنادار وجود دارد. علاوه بر این، نتایج مدل ساختاری نیز نشان داد که رابطه معناداری بین ابعاد جهانی شدن و هویت اجتماعی جوانان وجود دارد. بر اساس یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که امواج مدرنیتی و به تبع آن، جهانی شدن ساختار فرهنگی-اجتماعی جامعه آبدانان را هم تحت تأثیر خود قرار داده است.

واژگان کلیدی: ابعاد جهانی شدن، هویت اجتماعی و آبدانان

مقدمه

از نیمه دوم قرن بیستم به بعد، جهان با یکسری از تحولات و حوادث گوناگون مواجه شده است. همه جا جدالی سخت در گرفته است، همه در این مورد گفتگو می‌کنند، روشنفکران در مورد آن به بحث می‌پردازند، برخی مردم از موجودی خطرناک صحبت می‌کنند و عده‌ای از منجی اسطوره‌ای که بشر سال‌ها منتظر آن بوده است، سخن می‌گویند. حقیقت آن است که ما در مواجهه میان نظام قدیم و جدید که در شکل تازه‌ای جریان دارد، واقع شده‌ایم. حوادث ناشی از تحول با سرعتی زیاد یکی پس از دیگری فرامی‌رسد و تحولات در زمینه‌هایی گوناگون به خانه‌های ما راه یافته است و حتی اندیشه‌های ما را نیز تسخیر کرده است. خلاصه آن که این گفتگوها و مجادلات همگی بر سر جهانی‌شدن است (بهاء‌الدین، ۱۳۸۴: ۷). تحولات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جوامع که نتیجه جهانی‌شدن است باعث تحولات وسیعی در مفهوم هویت سازی افراد جامعه شده است. منشأ این تحولات را باید در گسترش رسانه‌های جدید، توسعه آموزش، دسترسی به فناوری ارتباطات و اطلاعات، رشد فردگرایی و پیدایش ارزش نو جستجو کرد و نتیجه این تحولات را باید در تغییر هویت اجتماعی افراد مشاهده نمود (معیدفر و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۸). به عقیده گیدنز، جهانی‌شدن را می‌توان به عنوان تشدید روابط اجتماعی تعریف کرد؛ همان روابطی که موقعیت‌های مکانی دور از هم را چنان به هم پیوند می‌دهد که هر رویداد محلی تحت تأثیر رویدادهای دیگری که کیلومترها از آن فاصله دارند، شکل می‌گیرد (گیدنز، ۱۳۸۷: ۷۷). در واقع، این فرایند به دنبال یکسان سازی در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی و آموزشی بوده و حتی قصد تسخیر حوزه‌های فرهنگی را دارد (تاملینسون^۱، ۱۳۸۱). با گسترش فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی نظیر ماهواره و اینترنت و گسترش سایر شبکه‌های ارتباطی جدید، فرهنگ مدرن در جهان گسترش پیدا کرده که می‌توانند به فرآیند یکسان سازی فرهنگی جهان یاری رسانند (خواجه نوری، ۱۳۸۶: ۶). جهانی‌شدن، پدیده‌ای است که در چند دهه گذشته جامعه جهانی را با شدت و ضعفی متفاوت تحت تأثیر خود قرار داده و ایران به عنوان یکی از اعضای این جامعه در دهه‌های پیشین اندک اندک تحت تأثیر آن قرار گرفته است. با گذر زمان، تأثیر این فرایند بیش‌تر شده است و هیچ بعدی از ابعاد زندگی نیست که به گونه‌ای درگیر این فرآیند فراگیر نباشد یا از آن مصون باقی مانده باشد (مقدسی و خواجه نوری، ۱۳۸۴: ۵). هویت اجتماعی،

---

¹Tomlinson

مجموعه‌ای از هویت‌های فردی و دربر گیرنده هویت‌های جنسی، گروهی، قومی، ملی، دینی و شغلی است. این هویت، امروزه تحت تأثیر فرآیند جهانی‌شدن و اجزای آن قرار دارد (مقدس و خواجه نوری، ۱۳۸۴: ۱۳). نتایج پژوهش‌های متعدد، بیانگر تأثیرپذیری جامعه ایران از جریان جهانی‌شدن در ابعاد مختلف است (خواجه نوری پرنیان و همت ۱۳۹۲؛ خواجه نوری و ریاحی، ۱۳۹۲؛ خواجه نوری و دلاور، ۱۳۹۱؛ سفیری و نعمت‌اللهی ۱۳۹۱). چگونگی شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان مبتنی بر عوامل مختلفی است که هر یک به نوعی می‌توانند تأثیرات متفاوتی در برداشته باشند. از جمله عواملی که تأثیر گسترده‌ای بر شکل‌گیری هویت دارند مؤلفه‌های جهانی‌شدن شامل بازاریابی، ازجاکنندگی، فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، نحوه مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت هستند. استان ایلام از لحاظ جمعیت جوان کشور رتبه نخست را دارد. میزان رشد مطلق جمعیت جوانان استان ایلام ۳/۹۶ درصد بوده که ۰/۲۲ درصد از متوسط کشوری بیش‌تر بوده است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۴). آبدانان به عنوان یکی از شهرستان‌های استان ایلام است که با افزایش جمعیت جوانان و با رشد حضور جوانان در عرصه‌های گوناگون اجتماعی، فرهنگی به ویژه در مراکز علمی، به نظر می‌رسد تحت تأثیر فرآیند جهانی‌شدن قرار گرفته است. تأثیر این فرآیند بر جوانان می‌تواند موجب دگرگونی در فرآیند تولید و بازتولید هویت اجتماعی آن‌ها شود. پس بررسی هویت جوانان شهر آبدانان بدون توجه به فرآیند جهانی‌شدن می‌تواند ناقص و کم‌ارزش باشد. هم‌چنین با توجه به این که مطالعات پیشین نشان می‌دهد که پژوهش‌هایی در زمینه تأثیر جهانی‌شدن بر هویت اجتماعی در این جامعه آماری انجام نشده است، چنین امری ضرورت پژوهش در خصوص تأثیر ابعاد جهانی‌شدن بر هویت اجتماعی را در میان جوانان شهر آبدانان دو چندان ساخته است. بنابراین توجه به تحولات سریع و گسترده در نظام جهانی، طرح سوالات و مباحثی در باب هویت و ابعاد مختلف آن، ضروری و اساسی به نظر می‌رسد. در واقع، با تغییر بافت اجتماعی از حالت سنتی به شکل مدرن و یا شبه مدرن و در اثر تحولات ناشی از جهانی‌شدن، شاهد تغییرات ماهیت انسان و تغییر هویت فردی و اجتماعی او هستیم. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال این پرسش است که آیا ابعاد جهانی‌شدن در تغییر هویت اجتماعی جوانان شهر آبدانان نقشی داشته است؟

پیشینه تحقیق

رفعت‌جا و وفادار (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "سبک زندگی و نسبت آن با هویت دینی" که در بین زنان تنکابنی انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که بین دینداری و سبک زندگی این زنان رابطه وجود دارد؛ یعنی هر چه میزان دینداری افراد بیش‌تر بوده، کمتر از سبک‌های مدرن زندگی پیروی کرده‌اند.

حسین‌زاده و شجراوی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان "بررسی تاثیر میزان و نوع استفاده از ماهواره بر هویت اجتماعی، دینی و ملی نوجوانان" که جامعه آماری آن کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع سوم دبیرستان‌های دولتی و عادی شهر اهواز بوده است، نشان دادند که بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته ارتباط معناداری وجود دارد. نتایج حاصل از رگرسیون نشان می‌دهد که تنها سه متغیر پایگاه اجتماعی-اقتصادی و میزان علاقه مندی نسبت به نوع برنامه‌های ماهواره‌ای و میزان استفاده از ماهواره معنادار بوده‌اند که در مجموع ۱۶ درصد از تغییرات مربوط به هویت اجتماعی، دینی و ملی را این دو متغیر تبیین می‌کنند.

احمدی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان "بررسی رابطه وسایل ارتباطی نوین با هویت جنسیتی جوانان شهر شیراز" به دنبال بررسی تأثیر وسایل ارتباطی نوین مانند اینترنت بر هویت جنسی دختر و پسر جوان بوده‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که استفاده از اینترنت بر هویت جنسیتی پسران تأثیری افزایشی گذاشته است و با افزایش کاربرد اینترنت، تعریف و بازتعریف هویت جنسیتی پسران مشخص‌تر از دختران است.

ربانی و شیرینی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان "اوقات فراغت و هویت اجتماعی: بررسی جامعه‌شناختی الگوهای گذران اوقات فراغت جوانان در تهران"، هدف خود را بررسی هویت اجتماعی در چارچوب تحلیلی مفهوم اوقات فراغت به عنوان بخشی از مفهوم عام سبک زندگی بیان کرده‌اند. این تحقیق که به دو شیوه مصاحبه عمیق و پرسش‌نامه در بین ۳۸۳ نفر از جوانان دختر و پسر شهر تهران اجرا شده است، نشان می‌دهد که شیوه گذران اوقات فراغت جوانان هنوز تحت تأثیر عواملی مانند طبقه اجتماعی است و عاملی مانند جنسیت افراد نیز بر شیوه گذران اوقات تأثیر می‌گذارد. همچنین نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که هویت اجتماعی با دو عامل مذکور همبستگی شدیدی دارد.

ادیبی و همکاران (۱۳۸۷) در مطالعه‌شان با عنوان "جهانی شدن فرهنگ با تأکید بر هویت اجتماعی جوانان شهر اصفهان" طی یک مطالعه پیمایشی نمونه ۳۸۴ نفری، هویت اجتماعی نوجوانان و جوانان شهر اصفهان را بررسی

کردند. نتایج نشان‌دهنده همبستگی بالا میان ابعاد متفاوت هویت و کاربرد فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی است.

مقدس و خواجه نوری (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان "جهانی‌شدن و تغییر هویت اجتماعی زنان؛ بررسی موردی در دو شهر شیراز و استهبان" به انجام پیمایش بر روی زنان دو شهر شیراز و استهبان پرداختند. نتایج تأیید کننده تأثیر فرآیند جهانی شدن بر هویت اجتماعی زنان بوده و در این میان، هویت اجتماعی زنان شهر شیراز بیش تر دگرگون شده است.

توسلی و قاسمی (۱۳۸۳) در تحقیقی با عنوان "هویت‌های جمعی و جهانی شدن" به تحلیل یکی از مباحث مربوط به گفتمان هویت‌های جمعی خرد و کلان و ارتباط آن با جهانی‌شدن پرداخته‌اند و دیدگاه‌های کلاسیک جامعه‌شناسی و گفتمان پست مدرنیسم و نیز نظریه اندیشمندان متأخر و نقایص نظری و روش شناختی کار آن‌ها بررسی شده است. نتایج این مقاله تأیید کننده این ادعاست که از یک سو، جهانی شدن فرآیندی واقعی و غیر قابل اجتناب است و جامعه بشری به سوی برخی الگوهای فرهنگی و سیاسی جهان شمول به مثابه یک هویت عام حرکت می‌کند و از سوی دیگر، در کنار آن هویت‌های خرد و محلی نیز در حال احیای و بازسازی هستند. ارمکی و چاوشیان (۱۳۸۱) در پژوهشی با عنوان "بدن به مثابه هویت" به بررسی مفهوم هویت به توجه سبک زندگی افراد پرداخته‌اند. روش این تحقیق پیمایشی و جامعه آماری آن ۸۲۵ نفر از ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر تهران بوده است. نتایج نشان می‌داد که نقش انتخاب‌ها و تفسیرهای کنش‌گران در شکل‌گیری هویت جمعی و فردی مهم‌تر از موقعیت‌های ساختاری است. در واقع، شکل‌گیری هویت فردی و اجتماعی کنش‌گران بیش‌تر از طریق اهمیت دادن به حوزه مصرف، اهمیت بدن و کنترل آن شکل می‌گیرد.

مشادی^۱ (۲۰۱۱) در تحقیق خود نشان داده که بین استفاده از اینترنت و هویت اجتماعی رابطه وجود دارد و این رابطه با متغیرهای کلیشه‌های جنسی، اوقات فراغت و مدیریت بدن تأیید شده است. هم‌چنین نتایج پژوهش دداویل و استوندای^۲ (۲۰۱۱) نشان می‌دهد شبکه‌های اجتماعی در اینترنت را نمی‌توان محیط‌های رسانه‌ای ساده در نظر گرفت؛ آن‌ها محیط‌های گفتمانی هستند که افراد فعالانه در آن حضور دارند و هویت خود را در آن‌ها می‌سازند.

۳- Mashadi

4- Dedeoyle and Ustunday

هلسپر^۱ (۲۰۱۰) در مطالعه خود با عنوان "استفاده‌ی اینترنتی جنسیتی در طول نسل‌ها و مراحل زندگی" بر این باور است که نابرابری استفاده از اینترنت در میان جوانان کم‌تر از دیگر گروه‌های سنی است. یافته‌ها از ۱۵۷۸ جوان بریتانیایی، حاکی از آن است که نسل‌ها، سطوح استفاده از اینترنت را مشخص می‌کنند و مراحل زندگی، تفاوت‌های جنسیتی در استفاده از اینترنت را نشان می‌دهند.

جوادی^۲ (۲۰۰۸) در تحقیقی با عنوان "هویت ملی و جهانی‌شدن" با هدف بررسی تغییرات هویت ملی متأثر از جهانی‌شدن، به پیمایشی بر روی جامعه آماری ۱۶۵ نفری از دانشجویان شهرهای اسلام‌آباد و گیلان غرب پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای میزان استفاده از اینترنت، میزان استفاده از برنامه‌های ماهواره‌ای و مانند آن، VCD و برنامه‌های مربوط به آن، اثر منفی بر هویت ملی دارند و متغیرهای رضایت از کار، امکانات رفاهی، صمیمیت با خانواده، رضایت و داشتن تسهیلات در موقعیت کار نیز از اثر مثبت بر هویت ملی برخوردارند.

لیبر و ویسبرگ^۳ (۲۰۰۲) در پژوهشی با عنوان "جهانی‌شدن، فرهنگ و بحران هویت" که به روش پیمایشی انجام دادند، دریافتند که فرهنگ در عصر جدید در شکل‌های متنوع به عنوان یک ناقل اصلی جهانی‌شدن و ارزش‌های مدرن عمل می‌کند و عرصه مهم رقابتی را برای هویت‌های محلی، ملی و مذهبی به وجود آورده است.

بدین ترتیب، می‌توان گفت:

- پیشینه‌های داخلی و خارجی، اطلاعات توصیفی نسبتاً خوبی در مورد هویت اجتماعی، جهانی‌شدن و سبک زندگی ارائه می‌دهند.
- پیشینه‌های داخلی و خارجی به آشنایی با دیدگاه‌های نظری متنوع مانند نظریه گیدنز که در این پژوهش از آن استفاده شده است، کمک شایانی می‌کند.
- بسیاری از این پیشینه‌ها از روش تحقیق کمی و ابزار پرسش‌نامه استفاده کرده‌اند که می‌توانند الگوهای مناسبی برای این پژوهش باشند.

---

5. Helsper

۶. Javadi

۷. Liber & Weisberg

- همان‌طور که در تحقیقات ملاحظه شده، بین جهانی شدن و هویت اجتماعی رابطه وجود دارد و این مسئله در مناطق مختلف با بسترهای تاریخی مختلف، تأثیرات متفاوتی دارد. در نتیجه لازم است تحقیقات بیش تری با توجه به بسترهای مختلف تاریخی و فرهنگی انجام پذیرد.
- مطالعات پیشین نشان می‌دهد که رابطه بین متغیرهایی مانند بازانندیشی، ازجاکنندگی، نحوه مدیریت بدن و میزان تغییر شکل صمیمیت با هویت اجتماعی مورد بررسی قرار نگرفته است که همین اهمیت این تحقیق را دو چندان می‌کند.
- مطالعه تحقیقات داخلی و خارجی نشان می‌دهد که این پژوهش‌ها از نظر انتخاب موضوع محدود و خاص شده‌اند. در واقع، در این دسته از تحقیقات غالباً مسئله هویت از یک بعد بررسی شده است. بنابراین انجام تحقیقی که بتواند تأثیر ابعاد جهانی شدن را بر تمام جنبه‌های هویت اجتماعی بررسی کند، لازم و ضروری است.
- در یک جمع بندی کلی، تا آن جا که جستجو در میان پایگاه های علمی معتبر داخلی و خارجی نشان می‌دهد، می توان گفت این پژوهش جدید و تقریباً جامع است.

چارچوب نظری

چارچوب نظری تحقیق، اصلی ترین مرحله فرآیند تحقیق علمی است و پلی بین مبانی نظری تحقیق و قسمت عملیاتی آن است (توماس^۱، ۲۰۰۶: ۲۵). پس ما برآنیم نظریه‌ای را که به بهترین وجه ممکن می‌تواند موضوع تحقیق یعنی جهانی شدن و هویت اجتماعی را توضیح دهد، به عنوان چارچوب خود انتخاب کنیم و از طریق آن، ابعاد اصلی مسئله تحقیق، عوامل و متغیرها و احتمال رابطه درونی بین آنها را شناسایی نماییم.

سخن گفتن از خصوصیات اجتماعی، عقاید، ارزش‌ها، رفتارها و نگرش‌های متمایز گروه‌های اجتماعی، به معنای سخن گفتن از "هویت اجتماعی" آن‌هاست. هویت اجتماعی، به ساده‌ترین بیان، تعریفی است که فرد، بر مبنای عضویت در گروه‌های اجتماعی، از خویش دارد (براون^۲، ۱۹۸۵: ۷۷۱). هم‌چنین، هویت اجتماعی یک فرد به خصوصیات، مشخصات و تفکراتی اشاره می‌کند که فرد آن‌ها را از طریق اشتراک‌های اجتماعی، عضویت در گروه‌ها و مقوله‌های اجتماعی کسب می‌کند. این گروه‌ها و مقوله‌ها شامل نژاد، مذهب، قومیت،

---

8. Thomas
9. Brown

ملیت، جنسیت و احزاب سیاسی می‌شود. زمانی که یک فرد عضو یک گروه می‌شود، یک سری خصوصیات و ویژگی‌هایی را از آن به دست می‌آورد که در بین گروه یا مقوله مورد نظر مشترک است. با درونی نمودن این خصوصیات، فرد نسبت به آن گروه احساس تعلق پیدا می‌کند. هویت اجتماعی یک فرد باعث ایجاد "ما" در برابر "آن‌ها" می‌شود (مهرمند و همکاران، ۱۳۸۸: ۹۵). در واقع، همه هویت‌ها به نوعی هویت اجتماعی محسوب می‌شوند (جنکینز^{۱۰}، ۱۹۹۶/۱۳۸۱) و هیچ هویتی، جدا از فضای اجتماعی معنی ندارد و شکل‌گیری هویت در فرآیندهای اجتماعی شدن ریشه دارد، اما نباید تصور کرد که هویت اجتماعی یک بار برای همیشه شکل می‌گیرد. تغییر و دگرگونی هم چنان که در ذات جامعه و تاریخ است، در هویت اجتماعی نیز رایج است. بنابراین، هویت امری اکتسابی است که در جریان تعاملات فرد و در درون فضای زندگی شخصی شکل می‌گیرد. هویت اجتماعی، شناخت و دانش شخص از جایگاهش در جامعه است؛ شناختی که وی از تعلق به مقولات اجتماعی یا گروه‌های اجتماعی دارد (هاگ و آبرامز^{۱۱}، ۱۹۸۸). امروزه با تغییر بافت اجتماعی از حالت سنتی به شکل مدرن و یا شبه مدرن و در اثر تحولات ناشی از جهانی‌شدن، شاهد تغییرات ماهیت انسان و تغییر هویت اجتماعی و فردی او هستیم که این امر ناشی از آثار و عوارض تمدن جدید صنعتی، آسیب‌زایی شهرنشینی، زوال هم‌بستگی‌های اجتماعی و افزایش انگیزه‌های فرد طلبانه و غیر اجتماعی و در مجموعه هویت-زدایی اجتماعی بوده است (گل محمدی، ۱۳۸۳: ۵۷).

گیدنز^{۱۲} معتقد است که جهانی شدن را می‌توان به عنوان تشدید روابط اجتماعی تعریف کرد؛ همان روابطی که موقعیت‌های مکانی دور از هم را چنان به هم پیوند می‌دهد که هر رویداد محلی تحت تأثیر رویدادهای دیگری که کیلومترها با آن فاصله دارند، شکل می‌گیرد (گیدنز، ۱۳۸۷: ۷۷). تمامی مؤلفه‌های جهانی شدن مانند اقتصاد جهانی، فناوری ارتباطات، تساوی گرای جنسیتی و حتی قوانین و استانداردهای جهانی بر توانایی افراد برای دستیابی به هویت تثبیت شده و هم چنین تبدیل شدن به عضو کارآمد جامعه تأثیر می‌گذارند. امروزه جهانی‌شدن یکی از بحث‌های مهم روز در همه کشورها و در همه زمینه‌هاست؛ چنان که در همه کشورها به بررسی رابطه مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و آموزشی‌شان با عنایت به فرایند جهانی شدن می‌پردازند. (مصطفوی، ۱۳۹۰: ۲۸)

---

10. Jenkins

11. Hogg and Abrama

12. Giddens

برخی از شواهد تعیین‌کننده ادعای جهانی شدن عبارت‌اند از: گسترش سلطه نظام اقتصادی سرمایه‌داری جهانی، جابه‌جایی تفوق دولت-ملت‌ها با سازمان‌های بین‌المللی و فرسایش یا تقویت فرهنگ‌ها و سنت‌های محلی از راه فرهنگ جهانی. (خواجه نوری، ۱۳۸۵: ۲)

به عقیده گیدنز، سه فرآیند مهم را می‌توان برای جهانی‌شدن بازشناخت: تمایز زمان و مکان، از جاکنده‌شدگی یا مکان‌زدایی و بازاندیشی. در اینجا جدایی زمان و مکان از نظر گیدنز برای پویایی شدید مدرنیت اهمیت دارد، زیرا همین جدایی، شرط وقوع فراگردهای از جاکنده‌گی است. جدایی زمان و مکان و شکل‌گیری آن‌ها در ابعاد یکنواخت و "تهی"، پیوندهای میان فعالیت اجتماعی و "جای‌گیری" آن در زمینه‌های خاص حضور را قطع می‌کند (همان: ۲۵). منظور گیدنز از اصطلاح "ازجاکنده‌گی"، "کنده‌شدن" روابط اجتماعی از محیط‌های محلی هم‌کنش و تجدید ساختار این محیط‌ها در راستای پهنه‌های نامحدود زمانی-مکانی است (همان: ۲۶). فرآیند سوم، تخصیص بازاندیشانه دانش می‌باشد. بر این اساس، تولید دانش با نظام درباره زندگی اجتماعی، به بخش جدایی‌ناپذیر بازتولید نظام تبدیل می‌شود و زندگی اجتماعی را از قطعیت‌های سنت رها می‌سازد. این سه ویژگی نهادهای مدرن در ترکیب با هم، این قضیه را روشن می‌کنند که چرا زندگی در جهان مدرن بیش‌تر شبیه به سوار شدن بر گردونه‌ای بی‌مهار است و نه سوار شدن در اتومبیلی که کاملاً تحت نظارت و مهار راننده است (همان: ۶۴).

گیدنز معتقد است هویت اجتماعی افراد براساس خودآگاهی و تحت تأثیر شرایط و موقعیت‌های اجتماعی در زمان و مکان شکل می‌گیرد. هم‌چنین عملکردهای اجتماعی، روند بازتابی بودن آن، عقلانیت و خودآگاهی فرد و بازاندیشی آن، هویت فرد را همیشه در فرایند ساخت‌یابی قرار می‌دهد- به خصوص در عصر جدید که نهادهای امروزی هم در آن دخالت دارند. به زعم وی، هر چیزی در زندگی اجتماعی، از نظام‌های جهانی گرفته تا آن‌چه وضعیت فکری فرد محسوب می‌شود، در یک کردار و راه و رسم اجتماعی به‌وجود می‌آید. از این رو، گیدنز معتقد است که هویت اجتماعی هم‌مانند هویت شخصی در روند ساخت‌یابی و با توجه به موقعیت‌ها، شرایط و احوال و اوضاع اجتماعی، اقتصادی و نیز خودآگاهی شکل می‌گیرد. آگاهی به هویت شخصی و اعتماد، اطمینان و کنش متقابل اشخاص نقش مهمی در هویت اجتماعی بر عهده دارند. البته در هویت اجتماعی و باز تولید آن قراردادها و رسوم اجتماعی نیز مهم‌اند (گیدنز، ۱۳۸۷). در واقع، وی معتقد است هویت را باید

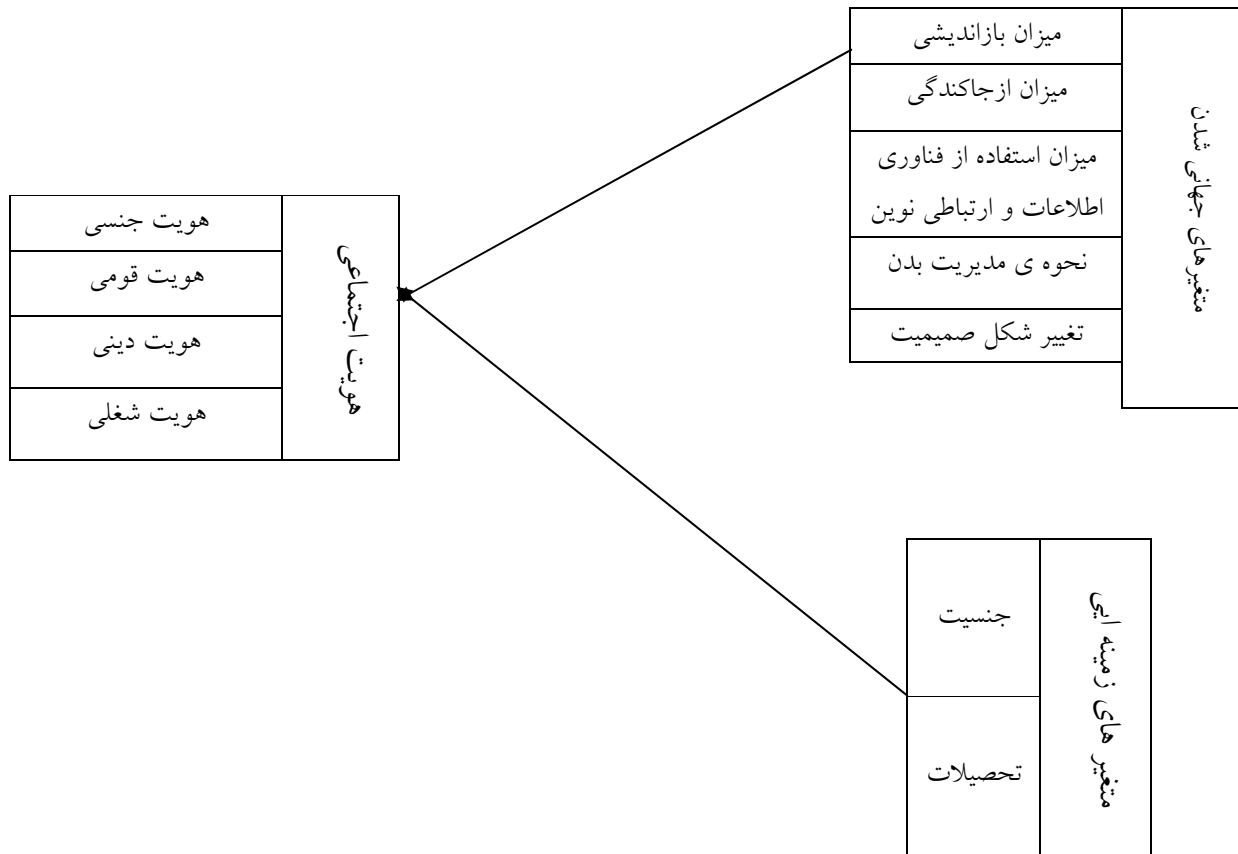
خلق نمود و به طور مداوم آن را با توجه به تجربیات متناقض زندگی روزمره، شیوه‌های زندگی و هم چنین گرایش‌های تطمیع‌کننده نهادهای امروزیین مورد تنظیم و تجربه قرار داد (گیدنز، ۱۳۹۳: ۲۶۱).

در فرآیند جهانی شدن، برخی مفاهیم فرهنگی به مفاهیمی فراجهانی و همه‌گیر بدل شده است که از مرزهای یک کشور یا تمدن، به ملل و تمدن‌های دیگر راه یافته است؛ مفاهیمی چون: حقوق کودکان، دموکراسی، لیبرالیسم و حقوق بشر. یکی از این نگرش‌ها و ایده‌های جهانی، برابری بین دو جنس می‌باشد که باعث تغییر نگرش نقش جنسیتی در جوامع مختلف شده است. دگرگونی در این مؤلفه‌های فرهنگی بر اثر تماس‌های مستقیم و یا با واسطه فرهنگ‌های مختلف، در جریان جهانی شدن فرهنگی رخ می‌دهد. این فرآیند انتقال و تغییر فرهنگی توسط رسانه‌ها انجام می‌شود. از دیدگاه گیدنز، یکی از مهم‌ترین تأثیرات صنعت‌گرایی، دگرگونی در فناوری‌های نوین ارتباطات و رسانه‌هاست. این رسانه‌ها از نظر وی نقشی عمده در تکمیل و جداسازی زمان و مکان بازی می‌کنند (گیدنز، ۱۳۹۳: ۴۷). رسانه‌های جمعی، انتقال و هدایت دامنه گسترده‌ای از نمادها، هنجارها، ارزش‌ها، عقاید، پیام‌ها و افکار امروزه درون جوامع را به عهده گرفته‌اند تا جایی که برخی صاحب نظران معتقدند که رسانه‌های گروهی کل زندگی فرهنگی و اجتماعی را دگرگون می‌کنند (تاملینسون، ۲۰۰۳: ۴۵). از جمله سازه‌های مهم اجتماعی، مبحث هویت است که امروزه بشدت تحت تأثیر وسایل ارتباط جمعی قرار دارد. رسانه‌ها با پاسخ دهی به حواس انسان‌ها، در رشد و اعتلای فرهنگی و هویت جمعی آنان نقش اساسی دارند و بر شناخت و درک از جهان تأثیر می‌گذارند، به این معنا که آگاهی و ذهنیت مردم نسبت به جهان، بستگی به محتوایی دارد که از رسانه‌ها دریافت می‌کنند، زیرا رسانه‌ها واسطه و میانجی بین آگاهی‌های فردی و ساختارهای گسترده‌تر اجتماعی و سازنده معنا هستند. رسانه‌ها علاوه بر هویت‌سازی، موجب تغییر هویتی نیز می‌شوند (جمعه‌زاده و واعظی، ۱۳۹۰: ۱۲۲). گیدنز بر نقش رسانه‌ها در فرآیند تکمیل هویت تأکید می‌کند و وسایل ارتباط جمعی مدرن فراملی را ابزار بسط و گسترش مدرنیته به تمام دنیا در نظر می‌گیرد که توانسته‌اند با تسهیل و رواج روز افزون ارتباطات فردی و گروهی، فضای جهانی را متحول کنند و مرزهای زمانی و مکانی را در عصر مدرن در نوردند- اما شکسته شدن این حصارهای زمانی و مکانی هویت را در ابعاد فردی و جمعی به چالش کشیده است. (عنایت و موحد، ۱۳۸۳: ۱۵۵)

گیدنز بدن را در ارتباط با دو مفهوم "هویت" و "خود" قرار می‌دهد. به باور وی، نیاز امنیت وجودی و حس-امنیت هستی‌شناختی، چیزی است که در نهایت به شکل گیری یک هویت شخصی در ارتباط با محیط پیرامون منجر می‌شود و در این راستا، بدن به عنوان یک ابزار استفاده می‌شود. به نظر وی، همه موجودات انسانی به طور مداوم بر فعالیت‌های خویش نظارت دارند. در روابط اجتماعی، انسان‌ها یک حس امنیت وجودی به دست می‌آورند که وی ریشه آن را در مفهوم اعتماد تعمیم‌یافته در می‌یابد. این اعتماد تشکیل دهنده رابطه‌ای است که جهت‌گیری‌های عاطفی و شناختی به سوی دیگران دنیای عینی و هویت شخصی از آن نشات می‌گیرد. (گیدنز، ۱۳۹۳: ۶۷)

به عقیده گیدنز، مدرنیته و دگرگونی‌های جهانی فقط مربوط به تغییرات بزرگ نیست، بلکه این تغییرات، عواطف و زندگی خصوصی افراد را نیز در بر می‌گیرد و "دنیای متجدد به طرز عمیقی در قلب هویت و احساسات شخصی نیز نفوذ می‌کند.... و حوزه‌ای که امروز با اصطلاح "روابط شخصی" از آن یاد می‌کنیم، فرصت‌هایی برای ابراز صمیمیت و بیان خویشتن در اختیار ما می‌نهد که در بافت اجتماعی بسیاری از جوامع سستی وجود ندارد". (گیدنز، ۱۳۸۵: ۳۰) از نگاه او، مدرنیته موجبات "تغییر شکل صمیمیت" و شکل جدیدی از روابط شخصی و دوستی را فراهم آورده است؛ به نحوی که می‌گوید: "در حوزه زندگی شخصی، هر چه جامعه پسااستی توسعه بیش تری می‌یابد، حرکت به سوی آنچه که می‌توان آن را رابطه ناب در روابط جنسی، زناشویی و خانواده نامید، سرعت بیش تری می‌گیرد". (گیدنز، ۱۳۸۲: ۱۸۹) او رابطه ناب را نوعی رابطه اجتماعی برابر و خود مرجع می‌داند که منحصر و وابسته به احساس رضایت و پاداش مشخصی است که از خود همان رابطه حاصل می‌شود (گیدنز، ۱۳۸۵: ۳۲۵). در واقع دوستی، صمیمیت و هم‌چنین، روابط جنسی، بخشی از روابط شخصی افراد به شمار می‌روند. این روابط در دوران سستی بر اساس ارزش‌های خاص آن دوران، همچون: اخلاص، شرف و مانند آن‌ها استوار بوده است، اما در دوران ما بعد سنت، تحت تأثیر فرآیند مدرنیته و شکل متأخر آن تحت تأثیر ارزش‌های فرااستی همچون وفاداری و دوستی هستند (گیدنز، ۱۳۹۳: ۱۴۱ - ۱۴۲). در چنین وضعیتی، "رابطه" به عنوان ابزاری برای توسعه "خود" در نظر گرفته می‌شود (گروس، ۲۰۰۲). این پژوهش با توجه به نظریه گیدنز، فرضیه‌هایی پیرامون ابعاد جهانی شدن شامل بازانندیشی، ازجاکنندگی، فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت مطرح می‌کند.

مدل نظری پژوهش

نمودار ۱: مدل نظری تأثیر ابعاد جهانی شدن بر هویت اجتماعی

فرضیه های پژوهش

۱. هویت اجتماعی در بین پسران و دختران متفاوت است.
۲. بین میزان تحصیلات و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.
۳. بین میزان بازانديشي و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.
۴. بین میزان ازجاكندگي و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.
۵. بین میزان استفاده از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.

۶. بین نحوه مدیریت بدن و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.
۷. بین میزان تغییر شکل صمیمیت و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.
۸. بین ابعاد جهانی شدن (بازاندیشی، ازجاکنندگی، فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت) و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر با استفاده از روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه این پژوهش، شامل جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر آبدانان است که تعداد آن ها ۸۳۰۰ نفر می باشد. با توجه به تعداد جوانان ۱۵-۲۹ ساله شهر آبدانان بر اساس نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، شیوه نمونه گیری به صورت خوشه ای چند مرحله ای است؛ به طوری که با استفاده از نقشه جغرافیایی، شهر آبدانان به پنج منطقه شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم بندی شده است و هر منطقه به چند خیابان و هر خیابان به چند کوچه و سپس از هر خانواده، هر چند نفر که جوان بوده، به صورت تصادفی نمونه گیری انجام شده است و با استفاده از فرمول کوکران با ضریب اطمینان ۹۵ درصد تعداد ۳۶۷ نفر به عنوان حجم نمونه (افراد) تعیین شده است. بنابراین به منظور جلوگیری از افت و قدرت تعمیم دهی بالا، حجم نمونه ۴۰۰ نفر انتخاب شده است. در این تحقیق از پرسش نامه به عنوان ابزار سنجش و جهت گردآوری داده ها و اطلاعات مورد نظر استفاده گردیده است. پرسش نامه این تحقیق به صورت کتبی ساختمانند با سوالات بسته تشکیل یافت. در بخش اول، متغیر وابسته (هویت اجتماعی) توسط پرسش نامه (۲۰ سوال) با سوالات بسته مورد پرسش قرار گرفته است. در بخش دوم، متغیرهای مستقل فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی، میزان بازاندیشی، میزان ازجاکنندگی، نحوه مدیریت بدن و مفهوم تغییر شکل صمیمیت با پرسش نامه محقق ساخته و با استفاده از طیف پنج گزینه ای لیکرت مورد پرسش قرار گرفت. شایان ذکر است که اعتبار پرسش نامه با نظرخواهی از افراد متخصص (اعتبار صوری) تعیین گردید. پایایی سوال های پرسش نامه نیز از طریق ۳۰ پرسش نامه در مرحله پیش آزمون توزیع و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مشخص شده است - مقادیر آلفا در جدول ۱ آورده شده است. در این بخش، یافته های تحقیق در دو قسمت آورده می شود. جهت تجزیه و تحلیل داده ها ابتدا یافته های توصیفی با

استفاده از نرم افزار اس پی اس اس^۱ پردازش و در ادامه، یافته استنباطی با نرم افزار مدلسازی معادلات ساختاری واریانس محور اسمارت پی ال اس^۲ پردازش شده است.

جدول ۱: مقدار آلفای کرونباخ به دست آمده در مرحله پیش آزمون

ضریب آلفای کرونباخ	تعداد گویه ها	متغیر	ردیف
۰/۸۲	۲۰	هویت اجتماعی	۱
۰/۹۰	۶	بازاندیشی	۲
۰/۷۱	۶	ازجاکنندگی	۳
۰/۸۳	۱۳	فناوری اطلاعاتی و ارتباطی	۴
۰/۷۴	۶	مدیریت بدن	۵
۰/۶۸	۵	تغییر شکل صمیمیت	۶

تعریف متغیرهای پژوهش

هویت اجتماعی

هویت اجتماعی، به ساده‌ترین بیان، تعریفی است که فرد بر مبنای عضویت در گروه‌های اجتماعی، از خویش دارد (براون، ۱۹۸۵: ۷۷۱). متغیر هویت اجتماعی از طریق هویت جنسی، قومی، دینی و شغلی سنجیده شده است.

بازاندیشی

فرآیندی است که طی آن، تغییراتی بر هویت واقعی افراد و گروه‌های اجتماعی اعمال می‌شود. نظریه بازاندیشی توضیح می‌دهد که چگونه مردم از طریق بازاندیشی اجتماعی، زندگی خود را تفسیر می‌کنند و به آن معنا

۱۵. Spss

16. Smart-pls

می‌بخشند (راودراد^{۱۷} و همکاران، ۱۳۸۷:۱۸) برای سنجش عملیاتی این متغیر، از ترکیب شاخص هایی مانند من این آزادی را دارم که بدن خود را با عمل جراحی به شکل دلخواه در آورم، دوست دارم خودم سرنوشت و صفات خودم را تعیین کنم..... شامل ۶ شاخص و با مقیاس رتبه ای سنجیده شده است.

ازجاکنندگی

منظور از "از جا کنندگی"، (کنده شدن) روابط اجتماعی از محیط‌های محلی هم کنش و تجدید ساختار این محیط‌ها در راستای پهنه‌های نامحدود زمانی- مکانی است (گیدنز، ۱۳۸۷: ۸۳ - ۸۸). این متغیر از طریق تغییر مرزهای زمانی و مکانی در ارتباطات، کار، خرید .... شامل ۶ شاخص و با مقیاس رتبه ای سنجیده شده است..

فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی^{۱۸}

تکنولوژی‌های اطلاعاتی و ارتباطاتی (ICT) مجموعه‌ای وسیع و متنوع از فناوری‌هاست (اینترنت، ماهواره، موبایل، رادیوهای خارجی و...) که برای برقراری ارتباط میان انسان‌ها به کار می‌روند. صنایع جهانی ICT با اتصال دستگاه‌های ارسال و دریافت به یکدیگر، جوامع و کل جهان را به شبکه‌های فرامرزی و در هم تنیده از تولیدکنندگان، توزیع‌کنندگان و مصرف‌کنندگان اطلاعات و محتواهای ارتباطی تبدیل می‌کنند (قائم و نورایی نژاد، ۱۳۸۹:۳۳). این متغیر از طریق میزان استفاده از فناوری‌های نوین مانند چت یا تویتر، اینترنت، پیام کوتاه، ایمیل و... شامل ۱۳ شاخص و با مقیاس رتبه ای سنجیده شده است.

مدیریت بدن

تصور از بدن، یک تصور ذهنی از بدن توسط فرد است و به‌دریافت و احساس افراد از بدن خویش اشاره دارد (گروگن^{۱۹}، ۱۹۹۹: ۱، هارگریوز و تیگمن^{۲۰}، ۲۰۰۶).

تغییر شکل صمیمیت

ناظر بر نوعی روابط شخصی برابر است که در آن عوامل بیرونی کم رنگ می‌گردد و رابطه ای برای خود رابطه شکل می‌گیرد (گرامیان نیک و جلائی پور، ۱۳۸۸). این متغیر، از طریق شاخص های دایره دوستی و ارتباطات

---

17. Ravdrad

18. New information and communication technologies

19. Grogan

20. Hargreaves & Tiggemann

من خیلی از محله فرا رفته است، سعی می کنم با افرادی که دوست شده ام مبنای هم‌نوع بودن را قرار دهم و... شامل ۵ شاخص و با مقیاس رتبه ای سنجیده شده است.

یافته های پژوهش

یافته های توصیفی

نمونه آماری این تحقیق، ۴۰۰ نفر است که ۱۲ درصد از آن ها در محدوده گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله، ۵۵ درصد در محدوده گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله و ۳۳ درصد در گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله قرار گرفته اند. ۲۸ درصد پاسخگویان را پسران و ۷۲ درصد را دختران تشکیل داده اند. هم چنین از لحاظ میزان تحصیلات ۴۷ درصد پاسخ گویان دیپلم و پایین تر، ۲۲ درصد فوق دیپلم، ۳۰ درصد لیسانس و ۱ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده اند. هم چنین از لحاظ تأهل، ۷۱ درصد پاسخ گویان مجرد و ۲۹ درصد متأهل اند.

جدول ۲: توصیف آماره های متغیر وابسته و مستقل

متغیرها	میانگین	میانه	مد	واریانس	حداقل	حداکثر
هویت جنسی	۲۰	۲۰	۲۰	۹	۱۰	۲۵
هویت دینی	۲۱	۲۱	۲۵	۱۴	۵	۲۵
هویت قومی	۲۱	۲۱	۲۴	۳۱	۶	۳۰
هویت شغلی	۱۶	۱۶	۱۶	۹	۴	۲۰
رسانه های جمعی	۲۰/۵	۲۰	۲۰	۱۱۲	۰	۵۸
بازاندیشی	۲۲	۲۳	۲۴	۱۸	۸	۳۰
ازجا کندگی	۲۳	۲۴	۲۴	۱۳	۶	۳۰
مدیریت بدن	۲۳	۲۴	۲۴	۱۶	۷	۳۰
تغییر شکل صمیمیت	۱۸	۱۹	۲۰	۱۲	۵	۲۵

چنان که در جدول ۲ مشاهده می گردد، در میان ابعاد هویت اجتماعی، هویت دینی و هویت قومی با میانگین های مساوی (۲۱)، بیش ترین و بعد هویت شغلی با میانگین (۱۶) کم ترین میزان را به خود اختصاص داده اند، ولی در میان ابعاد جهانی شدن، متغیرهای ازجا کندگی و مدیریت بدن با میانگین های مساوی (۲۳) بیش ترین و بعد تغییر شکل صمیمیت با میانگین (۱۸) کم ترین میزان را به خود اختصاص داده اند.

جدول ۳: نتایج آزمون تی جهت مقایسه میزان هویت اجتماعی پسران و دختران

جنس	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای معیار میانگین	سطح معناداری
پسران	۲۸۹	۷۷/۹۴۸	۱۰/۹۳۳۵۵	/64315	/۰۰۳
دختران	۱۱۱	۷۴/۲۲۵	۱۱/۵۹۲۰۷	۱/۱۰۰۲۷	/۰۰۳

بر اساس

اطلاعات جدول ۳، میانگین میزان هویت اجتماعی در پسران (۷۷/۹۵) بیش تر از دختران (۷۴/۲۲) بوده است. با توجه به سطح معنی داری ($p=0/003$) به دست آمده، میزان هویت اجتماعی در بین پسران و دختران متفاوت است.

جدول ۴: آزمون فرضیه ها

ردیف	متغیر مستقل	متغیر وابسته	نوع آزمون	مقدار	سطح معناداری	نتیجه
۱	تحصیلات	هویت اجتماعی	تایوکندال B	-/۰۵۳	۰/۱۷۵	رد
۲	باز اندیشی	هویت اجتماعی	همبستگی پیرسون	/۱۱۳	۰/۰۰۱	تأیید
۳	از جا کندگی	هویت اجتماعی	همبستگی پیرسون	/۱۹۶	۰/۰۰۰	تأیید
۴	استفاده از رسانه ها	هویت اجتماعی	همبستگی پیرسون	-/۱۷۳	۰/۰۰۰	تأیید
۶	مدیریت بدن	هویت اجتماعی	همبستگی پیرسون	/۱۲۶	۰/۰۰۰	تأیید
۷	تغییر شکل صمیمیت	هویت اجتماعی	همبستگی پیرسون	/۱۸۱	۰/۰۰۰	تأیید

چنان که در جدول ۴ مشاهده می گردد بیشتر ابعاد جهانی شدن با میزان هویت اجتماعی دارای رابطه معنی داری می باشند، اما فرضیه ای که بین میزان تحصیلات و میزان هویت اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد، تأیید نشده است. از بین ابعاد جهانی شدن، متغیر میزان استفاده از رسانه های نوین رابطه معکوس و معنی داری با هویت اجتماعی جوانان داشته است، ولی متغیرهای باز اندیشی، از جا کندگی، مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت رابطه مستقیم و معنی داری با هویت اجتماعی نشان داده است.

در پژوهش حاضر، معادلات ساختاری بر مبنای چارچوب نظری و فرضیه های مستخرج از آن طراحی و بر مبنای داده های تجربی بر آورد و ارزیابی شده است. در این مدل، ابعاد جهانی شدن به عنوان متغیر پنهان بیرونی و هویت اجتماعی به عنوان متغیر پنهان درونی لحاظ شده اند و هر یک از آن ها در قالب چند متغیر مشاهده شده، اندازه گیری شده اند. همان طور که در مدل ساختاری می توان دید، متغیر پنهان ابعاد جهانی شدن با استفاده از نمره هر پاسخ گو در متغیرهای مشاهده شده، اندازه گیری شده است. ابعاد هویت نیز متغیرهای مشاهده شده ای هستند که متغیر پنهان هویت اجتماعی، بر اساس نمره هر پاسخ گو در آن ها اندازه گیری شده اند. در مدل مذکور برآورد استاندارد وزن های رگرسیونی، شامل بارهای عامل و ضرایب تأثیر مشاهده می شود. در این مدل پارامتر گاما که نشان دهنده اثر متغیرهای پنهان بیرونی بر متغیرهای پنهان درونی است، حکایت از ارتباط نسبتاً قوی میان متغیرهای ابعاد جهانی شدن با هویت اجتماعی دارد. هم چنین، یکی ابعاد هویت اجتماعی، هویت دینی است که به علت بار عاملی کم (۳۸ درصد) در مدل نهایی حذف شده است. به منظور تعیین و ارزیابی برازش کلی مدل استخراجی تحقیق - یا به عبارتی، آیا داده های تجربی مدل نظری تحقیق حاضر که بیان گر ارتباط میان ابعاد جهانی شدن و هویت اجتماعی است تأیید و پشتیبانی می کند یا نه - شاخص برازش به دست آمده از مدل در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: نتایج آزمون برازش کلی مدل

نتیجه	دامنه مورد قبول	مقدار محاسبه شده	شاخص های برازش fitnessmeaurse
تأیید شدت متوسط	سه مقدار ۰/۳۳، ۰/۱۹ و ۰/۶۷ به عنوان مقادیر ملاک برای شدت رابطه ضعیف، متوسط و قوی وجود دارد.	۰/۲۰	R2
تأیید شدت متوسط	این معیار مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را برای اندازه شدت کوچک به متوسط و بزرگ یک سازه بر سازه دیگر معرفی می کند.	۰/۲۳	f2

تأیید قدرت پیش بینی قوی	سه مقدار ۰/۱۵، ۰/۰۲ و ۰/۳۵ به ترتیب نشان از قدرت پیش بینی ضعیف، متوسط و قوی سازه را دارد.	۰/۹۶	q2
تأیید برازش بسیار مناسب مدل کلی	سه مقدار ۰/۲۵، ۰/۰۱ و ۰/۳۶ به عنوان ضعیف، متوسط و قوی	۰/۳۷	Gof

نتایج جدول ۷ نشان می دهد که شاخص های R^2 ، f^2 و q^2 نیز بیان گر برازش بسیار خوب و قابل قبول مدل است. همچنین، برای بررسی برازش مدل کلی تنها یک معیار بنام Gof وجود دارد. سه مقدار ۰/۲۵، ۰/۰۱ و ۰/۳۶ به عنوان ضعیف، متوسط و قوی برای Gof معرفی شده است. مقدار Gof برابر است با ۰/۳۷ که بیان گر این است که مدل کلی داری برازش بسیار مناسبی است.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف مطالعه تأثیر ابعاد جهانی شدن بر هویت اجتماعی جوانان شهر آبدانان صورت گرفته است. چارچوب نظری مورد استفاده در این پژوهش بر گرفته از آرای گیدنز است. بر اساس نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای باز اندیشی، ازجاکنندگی، میزان استفاده از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، سبک زندگی، نحوه مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت با متغیر وابسته هویت اجتماعی جوانان ارتباط معنادار وجود دارد.

هویت اجتماعی در بین پسران و دختران متفاوت است. نتایج این فرضیه با پژوهش ربانی و شیرینی (۱۳۸۸) هم خوانی دارد. اگر چه تفاوت های جنسیتی، امروزه تا حدودی کمرنگ شده است که این دیدگاه ها می تواند باعث برابری دو جنس در بسیاری از متغیرها، از جمله هویت اجتماعی شود. در استان ایلام به دلیل بهره مند نبودن از شاخص های فرهنگی مناسب، زنان و به ویژه دختران جوان در عرصه اجتماعی حضور پر رنگی ندارند. بستر اجتماعی و جبرهای موجود در آن، در شکل گیری هویت اجتماعی افراد و باز تولید آن ها نقش

مهمی دارد و هر اندازه این جبرهای محیطی - اجتماعی سست یا نیرومند باشد، به همان اندازه فرد در رابطه دو سویه، می تواند از مصالح موجود برای ساختن هویت اجتماعی خود بهره برداری کند. این حضور در کاهش هویت اجتماعی آن ها، تأثیر تعیین کننده ای دارد و باعث تفاوت هویت اجتماعی آن ها با پسران شده است. همچنین، صاحب نظران معتقدند که بیش ترین برداشت افراد از خود، به برداشت و تصور دیگران نسبت به آنان وابسته است. اگر نگرش دیگران در مورد فرد تغییر کند، برداشت او نیز از خودش تغییر خواهد نمود. هویت اجتماعی در جریان تجارب و فعالیت های اجتماعی شکل می گیرد. (گیدنز، ۱۳۷۷)

رابطه بین تحصیلات و هویت اجتماعی تأیید نشده است، چون در عصر جهانی شدن همه اقشار و افراد تحت تأثیر رسانه و وسایل ارتباط جمعی هستند و این وسایل نقش بارزی در میزان هویت اجتماعی افراد دارند. لذا تفاوتی بین افراد با تحصیلات بالا و پایین در میزان هویت اجتماعی وجود نداشته است. افزایش تحصیلات، احساس ارزشمندی و عزت نفس در افراد و امید آن ها را به یافتن شغل و در آمد مناسب افزایش نمی دهد، چون جایگاه و ارزش ویژه نظام آموزشی و تحصیلات کاهش پیدا کرده است. بنابراین بین تحصیلات و هویت اجتماعی رابطه وجود نداشته است.

بین متغیر باز اندیشی و هویت اجتماعی جوانان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج همبستگی این ارتباط را تأیید کرد. باتوجه به نظریه گیدنز، در تحلیل این نتیجه می توان گفت که هویت اجتماعی هم مانند هویت شخصی در روند ساخت یابی، با توجه به موقعیت ها، شرایط و احوال و اوضاع اجتماعی، اقتصادی و خود آگاهی، شکل می گیرد.

بین دو متغیر از جاکندگی و هویت اجتماعی جوانان ارتباط معنادار وجود دارد. در این مورد با توجه به چاقوب نظری گیدنز، می توان گفت هویت اجتماعی افراد براساس خود آگاهی و هم تحت تأثیر شرایط و موقعیت های اجتماعی در زمان و مکان شکل می گیرد.

از بین ابعاد جهانی شدن، بر اساس نتایج همبستگی، بین میزان استفاده از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین با هویت اجتماعی جوانان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. گیدنز، بر نقش رسانه ها در فرایند تکمیل هویت تأکید می کند و وسایل ارتباط جمعی مدرن فراملی را ابزار بسط و گسترش مدرنیته به تمام دنیا در نظر می گیرد که توانسته اند با تسهیل و رواج روز افزون ارتباطات فردی و گروهی، فضای جهانی را متحول کنند و مرزهای زمانی و مکانی را در عصر مدرن در نوردند، اما شکسته شدن این حصارهای زمانی و مکانی هویت را در ابعاد

فردی و جمعی به چالش کشیده است. نتایج این فرضیه با پژوهش ادیبی و همکاران (۱۳۸۷)، احمدی و همکاران (۱۳۸۹) و حسین زاده و شجراوی (۱۳۹۲) هم خوانی دارد.

بین نحوه مدیریت بدن و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد. گیدنز در این مورد بیان می کند که ارتباط کاملی بین توسعه جسمانی و هویت اجتماعی جوانان به چشم می خورد. نظارت و مراقبت بدن را همچون دسته ای از اعمال اجتماعی و فرهنگی به منظور ایجاد تمایز بین گروه های اجتماعی می داند، نه صرفاً به مثابه راهی برای بیان تفاوت هایی که در نتیجه رشته ای خود مختار از عوامل اقتصادی که قبلاً به وجود آمده اند. همچنین، ارمکی و چاوشیان (۱۳۸۱) به این نتیجه دست یافته اند که شکل گیری هویت فردی و اجتماعی کنش گران بیش تر از طریق اهمیت دادن به حوزه مصرف، اهمیت بدن و کنترل آن شکل می گیرد.

بین میزان تغییر شکل صمیمیت و هویت اجتماعی جوانان رابطه وجود دارد. باتوجه به نظریه گیدنز، مدرنیته موجبات تغییر شکل صمیمیت و شکل جدیدی از روابط شخصی و دوستی را فراهم آورده است. در چنین وضعیتی، "رابطه" به عنوان ابزاری برای توسعه "خود" در نظر گرفته می شود.

با توجه به یافته های فوق، بین ابعاد جهانی شدن و هویت اجتماعی جوانان رابطه معنی داری وجود دارد. نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش مقدس و خواجه نوری (۱۳۸۴) و پژوهش توسلی و قاسمی (۱۳۸۳) هم خوانی دارد.

به طور کلی باید گفت که نتایج این پژوهش هم سو با انتظارات تئوریک تحقیق و در راستای نظریه گیدنز است و جهانی شدن با استفاده از باز اندیشی، ازجاکنندگی، میزان استفاده از فناوری اطلاعاتی و ارتباطی نوین، سبک زندگی، نحوه مدیریت بدن و تغییر شکل صمیمیت بشر امروزی، نقش تعیین کننده ای در بروز هویت اجتماعی جوانان دارد. امروزه بر اثر جهانی شدن، شاهد تغییرات ماهیت انسان و تغییر هویت اجتماعی او هستیم.

بر اساس یافته های این پژوهش می توان نتیجه گرفت که امواج مدرنیته و به تبع آن جهانی شدن، ساختار فرهنگی - اجتماعی جامعه آبدانان را هم تحت تأثیر خود قرار داده است.

یافته های حاضر بر اساس نمونه ای از جوانان شهر آبدانان جمع آوری شده است و در تعمیم نتایج به سایر مناطق باید احتیاط لازم را به عمل آورد.

پیشنادهای پژوهش

با توجه به یافته های این پژوهش، پیشنهاد های زیر ارائه می گردد:

- از آنجایی که جهانی شدن فرآیندی در حال گسترش و نفوذ در جامعه ایرانی و تأثیرگذار بر جوانان است، باید با این فرآیند فعالانه رو به رو شد و تلاش کرد تا خطرات و آسیب های منفی آن را به حداقل رساند.
- فرآیند جهانی شدن از راه شبکه های اجتماعی بر افراد تأثیرگذار است. پس باید با مهندسی فرهنگی و درخور و تشکیل انجمن های گوناگون جوانان به گونه ای فعال اطلاعات و پیام های آن را کند و کاو نمود و جوانان را به سود و زیان های آن آگاه کرد.
- رسانه های نوین به عنوان یکی از ابعاد مهم جهانی شدن مؤثر بر هویت اجتماعی جوانان است. پس با نگرش ناتوانی کشورها از کنترل کاربرد این ابزارها و همچنین نیاز به بهره مندی از آن ها، باید راه-کارهایی اندیشید که در کنار کاهش خطرات، فرصت هایی مناسب برای کاربرد بهینه ی آن ها پدید آید.
- از آن جا که جهانی شدن در دوره کنونی ایران باعث اختلال در هویت اجتماعی جوانان می شود، باید با سازوکارهای فرهنگی- علمی به تقویت هویت اجتماعی جوانان پرداخت.
- با توجه به این که روش این پژوهش از نوع کمی بوده، پیشنهاد می شود در پژوهش های بعد از روش کیفی استفاده شود.

منابع

- احمدی، حبیب؛ هاشمی، سمیه و روحانی، علی. (۱۳۸۸). "اوقات فراغت و هویت اجتماعی: بررسی جامعه-شناختی الگوهای گذران اوقات فراغت جوانان در تهران". فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه. شماره ۴، ۳۲ - ۶۰.
- ادیبی، مهدی؛ یزدخواستی، بهجت و فرمند، مهناز. (۱۳۷۸). "جهانی شدن فرهنگ با تأکید بر هویت اجتماعی جوانان شهر اصفهان". فصلنامه مطالعات ملی. شماره ۳۵، ۹۹-۱۱۳.
- آزاد ارمکی، تقی و چاووشیان، حسن. (۱۳۸۱). "بدن به مثابه‌ی رسانه‌ی هویت". مجله جامعه‌شناسی ایران. شماره ۴، ۵۷-۷۵.
- بهاء‌الدینی، حسین. (۱۳۸۴). "ملیت در جهان بی‌هویت". حجت رسولی. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- تاملینسون، جان. (۱۳۸۱). جهانی شدن و فرهنگ. محسن حکیمپو تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- توسلی، غلامعباس و قاسمی، یارمحمد. (۱۳۸۳). "هویت‌های جمعی و جهانی شدن". فصلنامه علوم اجتماعی. شماره ۲۴، ۱-۲۶.
- جمعه‌زاده، جواد و محمود اوغزی، رضا. (۱۳۹۰). "رسانه و برسازای هویت اجتماعی پسامدرن". فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی. شماره ۳، ۱۲۰-۱۴۶.
- حسین‌زاده، علی حسین و شجراوی، محمد. (۱۳۹۲). "بررسی تاثیر میزان و نوع استفاده از ماهواره بر هویت اجتماعی، دینی و ملی نوجوانان". فصلنامه دانش انتظامی استان خوزستان. شماره ۵، ۱۳ - ۳۲.
- خواجه نوری، بیژن. (۱۳۸۵). "بررسی رابطه مولفه‌های جهانی شدن و مشارکت اجتماعی زنان، مطالعه‌ی موردی: تهران، شیراز و استهبان". پایان نامه دکتری، رشته جامعه‌شناسی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز.
- خواجه‌نوری، بیژن. (۱۳۸۶). "تأثیر فرایند جهانی‌شدن بر تقسیم کار خانگی، نمونه مورد مطالعه: زنان متاهل در شهرهای شیراز، تهران و استهبان". مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد. شماره ۲، ۱-۲۳.

- خواجه نوری، بیژن و ریاحی، زهرا. (۱۳۹۲). "جهانی شدن، دنیاگرایی و زنان مورد مطالعه: تهران، شیراز و استهبان". مجله جهانی رسانه. شماره ۱، ۲۱-۴۷.
- خواجه نوری، بیژن و دلاور، مریم السادات. (۱۳۹۱). "عوامل مؤثر بر دوستی دختر و پسر در بین جوانان شهر شیراز، با تأکید بر فرآیند جهانی شدن". مجله جامعه شناسی کاربردی. شماره ۴۶، ۶۴-۶۴.
- خواجه نوری، بیژن؛ پرنیان، لیلا و همت، صغری. (۱۳۹۲). "جهانی شدن فرهنگ و نگرش مردان به نقش زنان". نشریه زن در فرنگ و هنر. شماره ۱، ۹۵-۱۱۷.
- ربانی، علی و شیرینی، حامد. (۱۳۸۸). "اوقات فراغت و هویت اجتماعی: بررسی جامعه-شناختی الگوهای گذراناوقات فراغت جوانان در تهران". فصلنامه تحقیقات فرهنگی. شماره ۸، ۲۰۹-۲۴۲.
- رفعت‌جاء، مریم و وفادار، زینب. (۱۳۹۳). "سبک زندگی و نسبت آن با هویت دینی". فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی. شماره ۲، ۱۳۷-۱۱۳.
- سفیری، خدیجه ونعمت الهی، زهرا. (۱۳۹۱). "رابطه ابزارهای جهانی شدن و هویت دینی". فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران. شماره ۱، ۷۰-۳۹.
- عنایت، حلیمه و موحد، مجید. (۱۳۸۳). "زنان و تحولات ساختاری خانواده در عصر جهانی شدن". پژوهش زنان. دوره دوم، شماره ۲، ۱۶۶-۱۵۵.
- فاضلی، محمد و (۱۳۸۲). مصرف و سبک زندگی. قم: صبح صادق
- قاسمی، یارمحمد؛ سپیدنامه، بهروز و قیصریان، اسحاق. (۱۳۹۳). "بررسی میزان انواع سه گانه سرمایه اجتماعی". مجله مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی. شماره ۹۰، ۳-۶۱.
- قائم، مهدی و نورایی نژاد، مریم. (۱۳۸۹). "مطالعه کیفی نقش اینترنت در زندگی فردی و حرفه‌ای زنان متخصص اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران". زن در توسعه و سیاست. شماره ۳، ۵۵ - ۳۱.
- گرامیان نیک، محمد و جلایی پور، حمید رضا. (۱۳۸۸). "رابطه ناب و تغییر شکل صمیمیت و دوستی در بین جوانان". پایان نامه کارشناسی ارشد، جامعه شناسی، دانشگاه تهران.
- گل محمدی، احمد. (۱۳۸۳). "گفتمان‌های هویت‌ساز در عصر جهانی شدن". در مجموعه مقالات همایش هویت ملی و جهانی شدن. تهران: موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی: دانشگاه تهران، ۸۴ - ۶۱.

- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۲). *فراسوی چپ و راست*. محسن ثلاثی. چاپ اول، تهران: انتشارات علمی
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۹۳). *تجدد و تشخیص (جامعه و هویت شخصی در عصر جدید)*. ناصر موفقیان. تهران: نشر نی
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۵). *جامعه‌شناسی*. منوچهر صبوری. تهران: نشر نی
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۷). *پیامدهای مدرنیت*. محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۷). *جهان رها شده*. علی اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب. تهران: انتشارات علم و ادب
- مصطفوی، سید محمد حسن. (۱۳۹۰). "جهانی‌شدن و فرهنگ با نگاهی به اثرات آن بر جوانان ایران اسلامی". *ماهنامه مهندسی فرهنگی*. شماره ۵۴، ۴۳-۲۶.
- معیدفر، سعید و صبوری خسرو شاهی، حبیب. (۱۳۹۰). "تعارض فرزندان با والدین در سبک زندگی". *فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*. شماره ۷، ۹۷-۶۷.
- مقدس، علی اصغر و خواجه‌نوری، بیژن. (۱۳۸۴). "جهانی‌شدن و تغییر هویت اجتماعی زنان، بررسی موردی دو شهر شیراز و استهبان". *مجله مطالعات زنان*. شماره ۷، ۳۲-۵.
- مهرمند، احد؛ احمدی، حسین؛ عزیزی نژاد، بهاره و ماندگار، علی. (۱۳۸۸). "بررسی جامعه‌شناختی میزان رابطه هویت ملی و هویت قومی در بیت جوانان آذری زبان شهر ارومیه". *فصلنامه مطالعات اجتماعی*. شماره ۱۱۲، ۱۱۰-۹۰.

- Brown, R. (1985). "Social Identity". In, Adam and Jessica Kuppre (eds) *the social Science Encyclopedia*. London: R. K. P.
- Dedeoyle, AylaOzhan, Ustundag, lif. (2011). "Consumers life style, social Identity and consumption practices in the context of communities of practice". *Journal Business and Economic*, Vol 2, No 2, p.p 23 – 40.
- Grogan, S. (1992). **Body Image: Understanding Body dissatisfaction in men, woman and children**. London: Routledge.
- Gross, N. (2002). "Intimacy as a double edge phenomenon? An empirical teat of Giddens". *Journal of Social Forces*, Vol. 81, No 2, pp 531.

- Hargreaves, D, "Tiggemann, M. (2006). **"Body Image is for Girls : A qualitative Study of Boys Body Image"**. Journal of Health Psychology, Vol 11(4): 667 – 576.
- Helsper, E. J. (2010). **"Gendered Internet Use Across Generations and Life Stages"**. Communication Research, Vol: 37. No:3. Pp 352- 374.
- Hogg, M. A.&Abrama, D. (1988). **Social Identifcation: A Social Psychology of Inter group Relations and group process**. London: Rout Ledge.
- Javadi, A. & Javadi, M. (2008). **"National identity and Globalization: A survey among undergraduate students in Islamabad and Gilanegharb cities (Iran)"**. Informacijos Mokslai. 45. ISSN 1392 –1406.
- Jenkins R. (1996). **Socail identity**. London and Newyork: third edition, Routledge, Taylor & Francis group.
- Liber, J.R, & Weisberg, E. R. (2002). **"Globalization, Culture and Identities in Crisis"**. Inernational Journal of Politics. Culture and Society, Vol 16(2): 273 – 296.
- Marcia, J. E. (2002).**"Adolesence, Identity and the Bernardone family"**. Journal of marriage and the family, Vol 2, No 3, p.p 199 – 209.
- Mashhadi, Jila. (2011).**"Internet and its Impact on social Identity"**. Journal world Academy of science Engineering and Technology, VOL 57.P.p 271 – 274.
- Sarrafzadegan,N.,Kelishadi,R.,atall.(2009)**"do life stayle interventions work in developing countries? Finding from the isfahan healthy heart program in the islamic republic of ian"**. Bull word health organ , vol. 87, pp. 33-50.
- Thomas, J.C.(2006). **"Administrative, faculty, and staff perceptions of organizational climate and commitment in christian higher education"**. A Thesis of university.
- Tomlison,M. (2003).**"life style and social class"**. European sociological review, Vol.19.no.1,97-111.

The Relationship between Globalization and Social Identity

(Case Study: Abdanan City Youth)

Jaber Molaii

Lecturer, Social Sciences Department, Payam-e-Noor University, , Iran

Yar Mohammad Ghasemi

Ph.D., Associate Professor, Social Sciences Department, Ilam University, Ilam, Iran

Mehri Morad Khani

Master degree in Social Sciences, Shiraz University, Shiraz, Iran

Received:23 May 2017

Accepted:19 Jun. 2017

The globalization is a phenomenon that has affected global society with different intensity and weakness in the last few decades. The effect of this process can be metaphasis in the production process and reproduction of social identity of youth. Therefore, the current study is to study the effect of globalization on Abdanan youth social identity. In order to explanation of the problem, Giddenss theory was used. The present research is a cross-sectional survey study method. The statistical population of the study included the youth ranging age of 15 to 29 years living in Abdanan city. Clustering multi-stage method was used for selecting the study sample. The sample consisted nearly of 400 subjects. The data were collected by using questionnaire and were analyzed by the softwares of smart-pls and SPSS. The findings of the research showed that the social identity of boys and girls is different and statistically, there is a meaningful relationship between youth social identity and the ratio of reflectivity, disembodiment, using modern communication and information technology, the kind of body management, and the amount of changing sincerity. Moreover, the structure model findings revealed that there is a meaningful relationship between globalization dimensions and youth social identity on the basis of this research findings, it can concluded that modernization waves and following that globalization have affected the social- cultural dimensions of Abdanan city people.

Keywords: Globalization Dimensions, Social Identity and Abdanan City